

Slimmer en sterker bestuur in Zuid-Holland

Uitgangspunten en discussiepunten over de kwaliteit van het lokaal bestuur in Zuid-Holland

Deze notitie bestaat uit twee delen:

- Deel 1: Kwaliteit van het lokaal bestuur: uitgangspunten
- Deel 2: Stand van zaken in de Zuid-Hollandse regio's

Achtergrond en aanleiding

De kwaliteit van het openbaar bestuur is één van de zeven provinciale kerntaken. Gemeenten mogen verwachten dat de provincie een heldere visie heeft op de kwaliteit van het lokaal bestuur en daarover met hen de dialoog aangaat. Gemeenten hebben niet alleen recht op een transparante visie, zij vragen er ook expliciet om. Een transparante bestuursstijl vereist dat wij als provincie richting onze gemeenten duidelijkheid bieden over wat zij in welke gevallen van ons mogen verwachten.

Ons hoofdlijnenakkoord 'Zuid-Holland 2015-2019 slimmer, schoner en sterker' gaat wat betreft de rol van de provincie op dit terrein uit van zowel continuïteit als vernieuwing. Wij hebben de afgelopen periode geïnvesteerd in ons bondgenootschap met gemeenten en regio's en daar gaan wij mee door. Maar ingrijpende veranderingen in de samenleving vragen tegelijkertijd om het doordenken van de opgave. De urgentie van de inhoudelijke opgaven waar wij als gezamenlijke overheden voor staan brengt met zich mee dat elk van ons ten volle bereid moet zijn het eigen functioneren ter discussie te stellen en daaraan consequenties te verbinden. Die bereidheid hebben wij als provinciebestuur en verwachten wij van gemeenten als onze bestuurlijke partners.

Wij hebben Provinciale Staten toegezegd hen voor eind 2015 schriftelijk te informeren over de uitgangspunten van ons college als het gaat om de kwaliteit van het lokaal bestuur. Daarbij is toegezegd dat we ook de stand van zaken in de diverse regio's en gebieden van Zuid-Holland schetsen. Deze notitie voorziet daarin.

De uitgangspunten vragen om uitvoering in de praktijk. Enerzijds doen wij dit door het mee te nemen in de reeds lopende processen in de regio's. In het bijzonder in de meest actuele processen in de regio's Hoeksche Waard, Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en Bollenstreek. Anderzijds vraagt het ook om verdere verdieping en operationalisering van de uitgangspunten. Dit willen wij doen door aan te sluiten bij bestaande trajecten (bijvoorbeeld van BZK) en in overleg met onze maatschappelijke en bestuurlijke partners.

Deel 1 - Kwaliteit van het lokaal bestuur: uitgangspunten

In april 2014 heeft het college van GS aan Provinciale Staten en de Zuid-Hollandse gemeenten een brief gestuurd getiteld *Visie en uitgangspunten intergemeentelijke samenwerking*. Vervolgens is in juli 2014 een voortgangsrapportage uitgebracht. In deze documenten geven GS aan gesprekken met gemeenten te voeren over hun samenwerking. Primair uitgangspunt voor deze gesprekken is de mate waarin en de manier waarop gemeenten *inhoudelijk samenhangen* en elkaar nodig hebben wat betreft ruimtelijk-economische opgaven, geografische eenheid en sociaal-cultureel profiel. Vervolgens zijn drie uitgangspunten voor GS van belang:

1. De noodzaak van een *consistent regionaal eindbeeld*; er dienen geen gemeenten buiten de boot te vallen die hetzij nodig zijn voor anderen, hetzij anderen nodig hebben.
2. Verbindingen tussen *stad en land*; geen samenwerking en herindeling met de rug naar de stad.
3. Zo veel mogelijk *congruentie* in de samenwerking; als er sprake is van gedeelde opgaven dienen deze ook zoveel mogelijk gezamenlijk ter hand te worden genomen.

Deze factoren blijven ook voor ons college goede uitgangspunten. Deze uitgangspunten richten ons beleid primair op de inhoudelijke opgaven en kansen in de diverse gebieden. Leidend is de vraag of gemeenten er in slagen de kansen in het gebied te benutten en problemen op te lossen. Minder dan voorheen gaat het om “puur” bestuurlijke aspecten van schaal of bestuurskracht¹.

De afgelopen periode is veel geïnvesteerd om tot een bondgenootschap van provincies en gemeenten te komen en deze uitgangspunten zijn daarbij behulpzaam geweest. Er is vooral sprake geweest van gesprekken tussen provincie en gemeentebesturen. Provincies en gemeenten zijn echter netwerkbestuur in een netwerksamenleving. Ons bestuurlijk handelingsvermogen is afhankelijk van de mate waarin externe partners (maatschappelijke organisaties, bedrijven, inwoners) toegevoegde waarde aan onze interventies ontlenden. Het is zaak om decentrale bestuurskracht meer vanuit die invalshoek te gaan benaderen.

Het Coalitieakkoord 2015-2019 bevat relevante passages die bovengenoemde uitgangspunten aanvullen en verrijken.

1. *Bestuurlijke inrichting:*
Wij stellen bij vraagstukken over de bestuurlijke inrichting van onze provincie het belang van de inwoners, instellingen en bedrijven van Zuid-Holland voorop. Daarbij dient de bestuurlijke inrichting voldoende krachtig en ondersteunend te zijn aan het oplossen van maatschappelijke opgaven.
2. *Grensoverstijgende belangen:*
Gemeenten hebben belangen die hun gemeentegrens overstijgen. Het is de verantwoordelijkheid van een gemeente dat deze belangen goed worden behartigd. Als in een bepaalde regio opgaven en kansen voor inwoners, instellingen en bedrijven worden gemist, gaan wij hierover het gesprek aan. Indien dat samenwerking of samenvoeging vraagt, verwachten wij dat hier invulling aan wordt gegeven. Indien nodig voeren wij regie op het proces om ervoor te zorgen dat de bestuurskracht op orde is en blijft. Bestaande processen in de regio's worden in dit perspectief doorgezet.
3. *Instrumentarium:*
Wij maken in regionaal verband afspraken met gemeenten over hoe zij intergemeentelijke samenwerking en/of samenvoeging zelf inhoud en vorm willen geven. Deze afspraken toetsen wij aan procesvoortgang en samenhang. Het belang van de inwoners, instellingen en

¹ Bestuurskracht in de enge zin van het woord, nl. het op orde hebben van bestuur en organisatie.

bedrijven in de gemeenten staat hierbij voorop. Wij zetten het ons ter beschikking staande instrumentarium in om het proces te begeleiden.

Wij werken enkele formuleringen nader uit. Over deze uitwerkingen gaan wij met Provinciale Staten, de gemeenten en maatschappelijke partners graag de dialoog aan.

Ad 1. Bestuurlijke inrichting

Wanneer is de bestuurlijke inrichting al dan niet voldoende krachtig en ondersteunend aan de maatschappelijke opgaven? Hoe wordt dat gemeten? Wanneer worden er kansen voor inwoners, instellingen en bedrijven gemist? Op basis waarvan kan de provincie dat bepalen?

Traditionele bestuurskrachtmetingen vinden nog weinig plaats. De complexe verwevenheid van maatschappelijke vraagstukken in de netwerksamenleving maakt dat het op orde hebben van de bestuurlijke en ambtelijke organisatie wel een noodzakelijke, maar zeker niet de enige voorwaarde meer is van bestuurskracht. Vanuit de bestuurskunde (Teisman c.s.) wordt beklemtoond dat het bestuurlijke handelingsvermogen (*governance capacity*) van de overheid (rijks-, provinciaal en gemeentelijk) steeds minder een zaak is van de eigen organisatie op orde hebben, maar vooral wordt bepaald door de rol, positie en meerwaarde van de overheid in netwerken. De bestuurskracht van de gemeente wordt in belangrijke mate van buiten (het netwerk) naar binnen (de organisatie) bepaald. Met andere woorden: de positie van de gemeenten in het netwerk van buurgemeenten, maatschappelijke partners, bedrijven en inwoners bepaalt goeddeels de bestuurskracht van een gemeente. Of bestuurskrachtmetingen – waar deze veelal nog traditioneel gericht zijn op de gemeente als (doel)organisatie – nog voldoende informatie bieden over de werkelijke kwaliteit van het lokaal bestuur is daarmee de vraag. Gevoegd bij de constatering – al langer geldig – dat bestuurskrachtmetingen wel zeer sterk onderling verschillen wat betreft methodiek, reikwijdte, focus en transparantie, kan de vraag worden gesteld in hoeverre bestuurskrachtmetingen nog relevante of in elk geval voldoende informatie bieden over de kwaliteit van het decentraal bestuur.

Ook de omvang en de differentiatie van intergemeentelijke samenwerking hebben gevolgen voor de betekenis van het begrip 'bestuurskracht'. Die gevolgen zijn onder meer onderzocht door Herweijer c.s., met als gevolg een aanmerkelijke verbreding van het klassieke begrip bestuurskracht. Die gevolgen gaan verder dan de evidentie dat het gemeentelijk handelingsvermogen steeds sterker afhankelijk wordt van intergemeentelijke samenwerkingskracht.

Wij willen dan ook samen met onze bestuurlijke en maatschappelijke partners op zoek naar een moderne en eigentijdse manier om tot een gedeeld beeld te komen van de kwaliteit van de bestuurlijke inrichting in Zuid-Holland. Daarbij willen wij streven naar zo veel mogelijk geobjectiveerde parameters, om de noodzaak van samenwerking en/of samengaan nog meer vanuit de inhoud te kunnen voeren. Provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties hebben meestal een redelijk geïnformeerd beeld van de lokale bestuurskwaliteit. Waar deze beelden niet altijd één op één overeenkomen – zeker ook niet tussen gemeenten – mag het schuren en ontstaat het gesprek.

Ad 2. Grensoverstijgende belangen en samenwerking

Mede als gevolg van de decentralisaties heeft intergemeentelijke samenwerking de afgelopen jaren een forse groei doorgemaakt. Dit proces van in – en extensivering van de intergemeentelijke samenwerking heeft bottom-up vorm en inhoud gekregen.

Als gevolg van laatstgenoemde ontwikkeling is de aandacht voor de zgn. *decentralisatieparadox* het afgelopen jaar sterk toegenomen. Het doel van de decentralisaties in het sociaal domein is op lokaal

niveau maatwerk dicht bij de burger mogelijk te maken. Maar de gemeenten centraliseren de uitvoering vervolgens op het niveau van gemeenschappelijke regelingen, dus verder van burger en raad af. Dat noemen we de decentralisatieparadox. Niet alleen raadsleden, maar ook burgemeesters en wethouders ervaren een gebrek aan inhoudelijk debat en ondervinden een beperkte feitelijke greep op de ontstane situatie. Het debat in college en raad is immers veelal niet gevoerd op het gewenste niveau van de zorg en bijstand voor omschreven groepen burgers, maar op het niveau van bedrijfsvoering, begroting en jaarplan.

Intergemeentelijke samenwerking is een verworvenheid, nuttig en vaak nodig. Maar steeds meer thematiseren gemeentebestuurders ook zelf de vraag naar grenzen. Hoe ver kunnen en willen we gaan met het onderbrengen van voor burgers wezenlijke voorzieningen in gemeenschappelijke regelingen? Hoe houden raadsleden en B&W ook inhoudelijk een gevoel van controle en verantwoording? Hoe responsief en adaptief is het resultaat? Hoe groot is het lerend vermogen van gemeenschappelijke regelingen? Hoe zijn *checks and balances* georganiseerd? Deze vraag staat ook centraal in het meest recente rapport 'Wisselwerking' van de Raad voor het openbaar bestuur (Rob).

Het resultaat van gemeenschappelijke regelingen is zowel landelijk als voor Zuid-Holland bijzonder gedifferentieerd. Er heeft zowel schaalvergroting als –verkleining plaatsgevonden, soms zelfs in één gebied tegelijkertijd. Er is sprake van een stapeling van naar schaal, inhoud, doel en reikwijdte volkomen verschillende samenwerkingsarrangementen. Ook verschillen de samenwerkingsverbanden wat betreft het aantal gemeenten dat deelneemt. Wij zien veel gemeentebestuurders zelf worstelen met de stapeling en complexiteit van gemeenschappelijke regelingen waar zij mee te maken hebben. Bovendien bevinden veel regio's zich in een situatie van transitie, waarbij nog niet uitgekristalliseerd is welke taken op welk niveau worden opgepakt.

Dit maakt het voor GS een bijzondere uitdaging om te bepalen met welke regio op welk regionaal niveau de in het Hoofdlijnenakkoord genoemde gesprekken en afspraken worden aangegaan. Wij gaan pragmatisch te werk en sluiten daarbij zowel aan bij het voor gemeenten dominante niveau van samenwerking als bij inhoudelijk evident samenhangende gebieden. In die optiek zullen lagere en hogere schaalniveaus betrokken worden. Regio's bestaan ook niet louter uit gemeenten. Dat betekent dat wij "in regionaal verband" ook uitdrukkelijk de dialoog willen aangaan met maatschappelijke partijen (instellingen, bedrijven, inwoners).

Net als in de vorige periode zal de intensiteit en frequentie van onze dialoog met de regio's sterk afhangen van de urgentie van de bestuurlijke opgaven in de gebieden.

Ad 3. Instrumentarium

Ons instrumentarium is deels gegeven met de wet Algemene regels herindeling (Arhi). In het Handelingskader van GS uit 2012 werd uitgegaan van mogelijke interventies van het provinciaal bestuur indien een gemeente er echt zelf niet meer uitkomt. Het gaat dan om uitzichtloze bestuurlijke en/of financiële problemen. In de praktijk blijkt echter dat gemeenten slechts zelden in uitzichtloze bestuurlijke en/of financiële problemen raken. Waar dat al het geval is, blijkt gemeentelijke herindeling niet per se de aangewezen oplossingsrichting. Herindeling wordt niet zelden als richting gekozen door bijzonder krachtige gemeenten die hun zaken op orde hebben. Ook in die gevallen is er niet altijd consensus tussen gemeenten over het gewenste eindresultaat. De afgelopen vier jaar hebben geleerd dat, als herindeling alleen van onderop mag plaats vinden, er vrijwel geen herindelingen plaats vinden. In de praktijk merken we dat interventie van provinciezijde geboden is in situaties dat:

- Er volstreekte overeenstemming is tussen gemeenten dat bestuurlijke verbetermaatregelen noodzakelijk zijn.

- Gemeenten ook na lange tijd geen overeenstemming of gedeeld beeld kunnen bereiken over welke verbetermaatregelen nodig zijn.

In situaties dat ook na meerdere jaren geen overeenstemming tussen gemeenten kan worden bereikt, is de provincie aan zet om gemeenten te helpen de impasse te doorbreken.

In het vigerende herindelingskader (2013) van het Ministerie van BZK staat het volgende: *“Wel wil het kabinet voorkomen dat herindelingsdiscussies tussen gemeenten jarenlang voortduren zonder reëel zicht op een bevredigende uitkomst. Provincies kunnen in dergelijke gevallen en in gevallen waar naar het oordeel van de provincie urgente problemen spelen die alleen opgelost kunnen worden met een herindeling, het initiatief nemen in het gesprek over versterking van de gemeentelijke bestuurskracht en wanneer nodig zelf een Arhi-procedure starten. Dat betekent een verruiming van de provinciale rol ten opzichte van het Beleidskader gemeentelijke herindeling uit 2011. Deze verruiming past bij de algemene verantwoordelijkheid die de provincies hebben voor de kwaliteit van het lokaal bestuur”*. Wij zijn het eens met deze uitgangspunten van het ministerie.

Wat gaan we doen

Ons instrumentarium zal echter niet beperkt blijven tot de genoemde instrumenten uit de Wet Arhi. Concreet staat ons het volgende voor ogen:

- Actief ondersteunen en begeleiden. Indien er sprake is van herindeling willen wij meer inzetten op nazorg, om te helpen de positieve effecten zo groot mogelijk en de nadelige effecten zo klein mogelijk te laten zijn. Daarbij rekening houdend met de resultaten van bestuurskundig onderzoek op dit vlak². In dit kader zullen wij onze Handreiking Administratieve en Organisatorische Aspecten van Herindeling (2009/2011) moderniseren en uitbreiden. In dit kader willen wij ook evaluerende interviews houden bij zes recent gefuseerde gemeenten.
- Bezien of wij het kleine kernenbeleid van gemeenten actiever kunnen ondersteunen. In de praktijk blijkt regelmatig sprake van een hardnekkige verwarring van de begrippen gemeente en gemeenschap. Gemeentelijke schaalvergroting wordt als een bedreiging van de kleinschalige gemeenschap ervaren. Structuurontkennend denken (“het gaat om de inhoud”) leidt er vaak toe dat de structuur heilig wordt verklaard. Maar vaak is juist schaalvergroting nodig om kleinschaligheid en gemeenschapsgevoel te kunnen behouden.
- Wij intensiveren onze beleidspraktijk om ook instrumenten van andere beleidsvelden in te zetten bij de aanpak om de bestuurskwaliteit te verbeteren. Daarbij denken we bijvoorbeeld aan geïntegreerde intersectorale gebiedsprogrammering zoals met de IRP's werd beoogd. Waar mogelijk kan ook gewerkt worden aan gezamenlijke gebiedsagenda's. Hierbij is het zaak gedifferentieerd te werk te gaan, gezien de zeer uiteenlopende opgaven, mogelijkheden en uitgangssituaties in de onderscheiden gebieden.
- Wij zullen gemeenten attenderen op goede voorbeelden van samenwerking. In het Hoofdlijnenakkoord hebben wij dat reeds aangegeven. Daarbij gaat het onder meer om kennis en onderzoek van het ministerie van BZK, de Raad voor Openbaar Bestuur en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.
- Periodiek overleg tussen GS en de Zuid-Hollandse regio's. De agenda wordt gevormd vanuit de inhoudelijke urgentie in de diverse gebieden.
- Komend jaar zullen wij daarbij verdere invulling geven aan het begrip bestuurskracht, aangezien de omvang en de differentiatie van intergemeentelijke samenwerking gevolgen

² Bijv. M. Herweijer/R. Fraanje, Herindelingen gewogen 2008, M. Boogers Gemeentelijke herindelingen: lessen en leerervaringen 2014.

heeft voor de betekenis van het begrip 'bestuurskracht'. Onderzoeken van derden zullen wij benutten. In dit kader past ook om als provincie samen met de gemeenten onze feitenkennis verder te vergroten over positieve en negatieve effecten van samenwerking. Sommige onderzoekers benadrukken de (agglomeratie)voordelen van het verminderen van bestuurlijke drukte en fragmentatie in *daily regional systems*: hoe minder bestuurslagen hoe beter. Anderen gaan juist in op de voordelen van *borrowed size*, waarbij gemeenten of regio's de kracht van hun buurgemeenten/regio's kunnen benutten als er goed regionaal wordt samengewerkt.

- Samen met andere provincies en de Zuid-Hollandse gemeenten willen we ons inzicht vergroten in de feitelijke empirische samenhang en connectiviteit tussen gemeenten; doel is een zo integraal mogelijk inzicht (ruimtelijk, economisch, geografisch, voorzieningengebruik etc.).
- Wij zetten de subsidieregeling bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland 2015 voort.

Onze primaire invalshoek blijft het vermogen van de overheid om de inhoudelijke opgaven waar zij voor staat naar behoren aan te pakken. Naar het oordeel van zichzelf, maar ook van betrokken collega-overheden, maatschappelijke partners en inwoners. Dit betekent in de praktijk altijd een per gebied gedifferentieerde aanpak wat betreft urgentie, intensiteit en provinciale betrokkenheid. In deel twee wordt de huidige stand van zaken per gebied beschreven.

Deel 2 - Stand van zaken in de Zuid-Hollandse regio's³

Inleiding

Bij brieven van april en juli 2014 heeft het college van GS aan PS aangegeven wat de stand van zaken en het proces is in de diverse (sub)regio's van Zuid-Holland als het gaat om de bestuurlijke samenwerking. In het Coalitieakkoord staat de passage: *Bestaande processen in de regio's worden in dit perspectief doorgezet*. Hieronder wordt de huidige situatie in de diverse gebieden beschreven: de belangrijkste regionale opgaven, de bestuurlijke samenwerking, eventuele knelpunten en – waar van toepassing – de betrokkenheid van de provincie. Het beeld is zeer gedifferentieerd. In enkele gebieden staat de bestuurlijke toekomst hoog op de agenda en is er ook sprake van intensieve provinciale betrokkenheid. Dat geldt evident voor de gebieden Hoeksche Waard, Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en Duin- en Bollenstreek. In andere gebieden is dit minder het geval.

Hoeksche Waard

De Hoeksche Waard is een groen gebied met een sterke duurzame en innovatieve agrarische sector onder de rook van Rotterdam. Dit geeft kansen op het gebied van economie, recreatie en innovatieve landbouw. Door vergrijzing en ontgroening komt er echter steeds meer druk op het in stand houden van voorzieningen en leefbaarheid in de gemeenschappen. Er ligt een sterk fundament in de regionale verbindingen van het maatschappelijk middenveld en bedrijfsleven. Politieke en bestuurlijke verbondenheid is daarnaast nodig om de moeilijke keuzes te maken over verdelingsvraagstukken van o.a. voorzieningen en investeringen op ook het niveau van de Hoeksche Waard. Daarnaast is het een grote uitdaging om te blijven innoveren en verduurzamen in de landbouw en het bodemgebruik voor dit gebied met een vitale agrarische functie. Deze opgaven en kansen stellen hogere eisen aan de adaptiviteit van zowel, gemeenten, bedrijven en samenleving in de Hoeksche Waard.

De bestuurlijke samenwerking loopt niet goed zoals blijkt uit de Evaluatie Regionale Samenwerking Hoeksche Waard (commissie Spies, juli 2013) en Onderzoek Bestuurlijke Toekomst Hoeksche Waard (BMC/Boogers, 2015). Er wordt teveel vanuit lokaal belang en perspectief gehandeld en gedacht. Er is onvoldoende vertrouwen en gunfactor om tot keuzes te komen die beter zijn voor de regio als geheel. De zwakste schakel in de samenwerking bepaald steeds het fungeren van de keten. Bij noodzakelijke gezamenlijke besluitvorming is er veelvuldig sprake van een of enkele gemeenten die besluit(en) niet mee te doen. Het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld hebben reeds bij herhaling aangegeven dat het eiland hieronder lijdt en tekort wordt gedaan. Een gedeelde en doorleefde visie door de gemeenteraden over wat goed is voor de Hoeksche Waard ontbreekt. Hierdoor zijn afwegingen over het voorzieningenniveau en woonvisies niet optimaal. De gemeenten werken onvoldoende vanuit gedeeld belang aan het benutten van de potentie die de Hoeksche Waard heeft. De regio profileert en promoot zich niet als één naar buiten. Er worden kansen gemist om de Hoeksche Waard krachtiger te presenteren en te profileren op het gebied van innovatieve landbouw en natuur & recreatie. De positie van de Hoeksche Waard is ten opzichte van andere regio's en medeoverheden soms niet duidelijk en zwak. Hierdoor wordt vooral achter ontwikkelingen aangelopen i.p.v. betrokken te zijn laat staan te beïnvloeden.

Ambtelijk en maatschappelijk wordt er wel al veel vanuit regionaal perspectief gewerkt. Dit fundament is sterk genoeg om succesvol de drie decentralisaties te hebben doorgevoerd en er worden ook mooie projecten opgestart met bijvoorbeeld het Havenbedrijf en WNF. Het maatschappelijk middenveld en bedrijfsleven loopt hierbij voor op de gemeentelijke besturen. Deze partijen willen dan

³ De indeling in regio's is deels gebaseerd op bestuurlijke parameters (bestaande of historische samenwerking), deels inhoudelijke parameters (gedeelde opgaven, geografische ligging). Er wordt geen gewenste regionale – laat staan gemeentelijke – indeling mee beoogd.

ook een meer regionaal georiënteerde bestuurlijke gesprekspartner zoals bleek uit het meest recente onderzoek. Overigens ook de inwoners voelen zich het minst verbonden met de huidige gemeentelijke schaal die overwegend in de jaren tachtig is ontstaan. De bewoners voelen zich het meest verbonden met de oorspronkelijke eigen kern, en vervolgens met het eiland - de Hoeksche Waard - als geheel.

De Hoeksche Waard kent een bijzonder lange geschiedenis van discussies over haar bestuurlijke toekomst. Nota bene: al in 2004 hebben GS van Zuid-Holland voor dit gebied de ARHI-procedure gestart en weer – zonder resultaat – beëindigd. Vervolgens is een moeizaam samenwerkingstraject gestart, waarvan de resultaten als onvoldoende zijn beoordeeld door de betrokken gemeenten. In 2013 leidde de discussie over de bestuurlijke toekomst tot een impasse. Drie van de vijf gemeenten waren voor een fusie, de andere twee gemeenten tegen. Deze impasse werd doorbroken door wederom een gezamenlijk onderzoek te starten naar de bestuurlijke toekomst van de vijf gemeenten (deels gesubsidieerd door de provincie). Onder leiding van een stuurgroep, bestaande uit alle 35 fractievoorzitters uit de Hoeksche Waard, is een onderzoek uitgevoerd door BMC naar twee keuzemogelijkheden: enerzijds aanzienlijke versterking en intensivering van de samenwerking en anderzijds een herindeling. Als uitgangspunt voor het proces is tussen de gemeenten overeengekomen dat zij uitgaan van een ongedeelde bestuurlijke toekomst en hierover dus een unaniem besluit zullen moeten nemen. Niets doen is geen optie. De gemeenten zijn overeengekomen dat hetzij intensivering van de samenwerking, hetzij een fusie nu noodzakelijk is. Ook is als uitgangspunt geaccepteerd dat een van deze twee keuzen door alle vijf de gemeenten in gezamenlijkheid moet worden genomen. De afgesproken einddatum voor dit besluit was 17 december 2015. Uitdrukkelijk is daarbij afgesproken dat de provincie tot die datum de regie aan de gemeenten zou laten en niet zou interveniëren in het proces. Begin 2015 was echter ook over en weer helder dat indien op die datum geen unaniem besluit van de raden voorligt, de provincie aan zet is om te helpen de impasse te doorbreken.

Nu de gemeenteraden er helaas niet in zijn geslaagd tot een unaniem besluit te komen is het evident dat de provincie verplicht is de regie op zich te nemen. De discussie over de bestuurlijke toekomst op de Hoeksche Waard heeft meer dan tien jaar geduurd zonder tot een bevredigende uitkomst te leiden. De partijen op het eiland staan nu volkomen met de rug naar elkaar. GS achten het risico groot dat een onwerkbaar situatie ontstaat waarbij nog meer kansen voor de inwoners van de Hoeksche Waard worden gemist. Medio januari zullen GS een besluit nemen over het vervolgproces voor de bestuurlijke toekomst van de Hoeksche Waard.

Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

De maritieme sector is belangrijk in het westelijke gedeelte van de Alblasserwaard. Aansluiting op de Drechtsteden en de as Antwerpen-Rotterdam is hierbij wenselijk. Voor het landelijk gebied is inzet gewenst op verbrede landbouw, waaronder natuurbeheer, zorgvoorzieningen en recreatief toeristische activiteiten. Een opgave is ook om het hele gebied toeristisch/recreatief aantrekkelijk te laten zijn. De leefbaarheid van de kernen staat onder druk. Door de vele kleine kernen zijn innovatieve concepten voor wonen en leven noodzakelijk. De MerwedeLingeLijn is een goed gebruikte verbinding aan de zuidrand van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden met Dordrecht. In verband met de Delta-activiteiten voor de waterveiligheid (versterking van de dijken) wordt onderzocht waar dit kan worden verbonden met projecten voor ruimtelijke kwaliteit.

De commissie Schutte constateert in haar rapport (Schutte, 2014) het volgende: “het aantal gemeenschappelijke regelingen is hoog, de zwaarte en complexiteit van de samenwerking verschilt

sterk en de samenwerking is te vrijblijvend". De commissie adviseert vervolgens om over te gaan tot het vormen van twee gemeenten binnen de regio AV/provincie Zuid-Holland:

- Alblasserwaard uit de gemeenten Hardinxveld-Giessendam, Giessenlanden en Gorinchem
- Vijfheerenlanden uit de gemeenten Vianen, Leerdam en Zederik.

Over Molenwaard schrijft de commissie Schutte dat deze gemeente recent is heringedeeld en de gemeente nog enige tijd nodig heeft om verder op orde te komen. De commissie Schutte adviseert verder om in het bredere verband van Zuid-Holland Zuid tot een heroriëntatie te komen. (Schutte 2014, 37) Dit omdat de maatschappelijke opgaven en de belangen in verschillende delen van de regio AV sterk uiteen lopen en dat verschillende opgaven het schaalniveau van de regio AV overstijgen.

De huidige stand van zaken is dat:

- Hardinxveld-Giessendam toetreedt tot de Drechtsteden;
- De gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik hebben besloten te willen fuseren tot één gemeente Vijfheerenlanden;
- De gemeenten Molenwaard en Giessenlanden met elkaar in gesprek zijn over een bestuurlijke fusie.
- Gorinchem zelfstandig blijft.

Met deze gecombineerde bewegingen worden de kwetsbaarheden in de ambtelijke organisatie bij de gemeenten Giessenlanden, Hardinxveld-Giessendam en Zederik opgelost. Zoals GS in december 2014 hebben geschreven volstaat dit voor de middellange termijn.

De raden van Vianen, Leerdam en Zederik hebben mede op basis van het door Code Samen verrichte haalbaarheidsonderzoek besloten te willen fuseren. Daarbij hebben de raden van Vianen en Leerdam een voorkeur uitgesproken voor een toekomstige indeling van de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden in de provincie Utrecht, de raad van Zederik voor de provincie Zuid-Holland. Het is nu aan de betrokken provincies om te komen tot een herindelingsadvies aan de regering. Wij streven naar een zowel zorgvuldig als voortvarend proces. Het is evident dat de belangen van Utrecht en Zuid-Holland niet automatisch parallel lopen, maar een gezamenlijk proces en een gedeelde verantwoordelijkheid vormen de uitgangspunten. Het is de bedoeling begin 2016 een besluit aan PS voor te leggen om een Interprovinciale Herindelingscommissie (IPC) te installeren, bestaande uit een gelijk aantal gedeputeerden van de provincies Zuid-Holland en Utrecht.

De hierboven genoemde processen zijn onderling sterk van elkaar afhankelijk. Indien de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden in Zuid-Holland komt te liggen ontstaat een perspectief voor een versterkte doorstart van de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Indien de interprovinciale herindeling de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden in de provincie Utrecht zou indelen, ontstaat voor de gemeenten Gorinchem, Molenwaard en Giessenlanden een nieuw strategisch vraagstuk met betrekking tot hun regionale oriëntatie. Ongeacht de provinciale indeling is het de vraag hoe de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden omgaat met bestaande en toekomstige samenwerkingsvormen.

Ook op Zuid-Holland Zuid niveau is er sprake van complicerende ontwikkelingen. Zo is de bestuurlijke toekomst van de Hoeksche Waard bijvoorbeeld van belang. Evenzeer de wijze waarop de Drechtsteden zich verder ontwikkelen: verdere uitbreiding na toevoeging van Hardinxveld-Giessendam of juist doorontwikkeling naar een compact agglomeratiemodel. De uiteindelijke resultaten van de diverse oplossingsrichtingen leiden tot verschuivingen in de toekomstige verhoudingen op het niveau Zuid-Holland Zuid en zijn subregio's.

De gemeenten zijn hierover actief met elkaar – en met de provincie – in overleg. Het is een provinciaal belang dat in dit gebied voldoende bestuurlijke slagkracht blijft bestaan, niet alleen op het niveau van de vrijwillige intergemeentelijke samenwerking, maar ook bijvoorbeeld op het niveau van de omgevings- en veiligheidsregio. Als kansen voor bedrijfsleven, maatschappelijke partijen en inwoners worden gemist kan een nog actievere rol van de provincie als verbinder en/of regisseur nodig blijken.

Duin- en Bollenstreek

In de Duin- en Bollenstreek zijn in 2013 36 strategische opgaven vastgesteld. Dit omdat de gemeenteraden de strategische samenwerking in de regio wensten te versterken. Deze 36 afspraken zijn bekend onder de naam “de Valentijnsafspraken”. Hoewel de noodzaak tot strategische samenwerking wordt erkend, lukte het de regio in 2013/2014 niet om tot een gezamenlijk gedeelde opvatting over de wijze van samenwerking te komen. De raden van Noordwijk en Noordwijkerhout hebben niet ingestemd met een voorstel om te komen tot een van de Drechtsteden afgeleid samenwerkingsmodel. In de Duin- en Bollenstreek is vervolgens besloten - na overleg hierover met de provincie - om de samenwerking verder te ontwikkelen op de inhoud en op basis van de hiervoor genoemde 36 samenwerkingsafspraken. Gekozen is voor het gezamenlijk ontwikkelen van een verbrede economische agenda. De Greenport Duin- en Bollenstreek is hierbij een belangrijke pijler; biobased economie is mogelijk een kans. Ook zijn betere oost-west verbindingen in het gebied nodig. Een gezamenlijke aanpak van de versnelling van het Programma Ontsluiting Greenport en het onderliggende OV netwerk is dan ook wenselijk.

Een ambtelijke fusie tussen Hillegom, Lisse en Teylingen (HLT-samenwerking) is in voorbereiding. Noordwijk en Noordwijkerhout kiezen voor een organische groei van ambtelijke samenwerking op een aantal onderwerpen. De strategische slagkracht van de Duin- en Bollenstreek is het meest gebaat bij een versterkte samenwerking/bestuurlijke fusie van de vijf gemeenten (Hillegom, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout en Teylingen), vanwege de grotere metropolen ten noorden en ten zuiden van deze regio. Het smallere takenpakket van Holland Rijnland vergroot het belang van een goede strategische slagkracht van de Duin- en Bollenstreek. Katwijk heeft zich recent aangesloten bij de economische agenda van de Leidse regio en doet slechts deels mee (Greenport en Toerisme) aan de economische agenda van de Duin- en Bollenstreek. De provincie heeft een stevige adviesrol vervuld in het ontwikkelen van de verbrede economische agenda.

Begin 2016 wordt door de raden een beslissing genomen over genoemde economische agenda. De oorspronkelijke deadline – eind 2015 – is daarmee niet gehaald, maar de opgelopen vertraging is overzichtelijk. Indien de raden van de gemeenten begin 2016 besluiten hieraan niet deel te nemen worden de oorspronkelijke intenties van de Valentijnsafspraken niet gehaald. Dan ontstaat een situatie dat de gemeenten in dit gebied het er over eens zijn *dat* gezamenlijk strategisch handelen noodzakelijk is, maar dat zij slechts verschillen van mening over *hoe* dat moet worden georganiseerd. Er worden daardoor kansen gemist. GS hebben in dat geval de intentie om het versterken van de strategische slagkracht van de Duin- en Bollenstreek opnieuw centraal te stellen. De transitie van Holland-Rijnland en de relatie met de Leidse regio dienen hierbij nadrukkelijk in ogenschouw te worden genomen. Een antwoord kan alleen worden gevonden in overleg met gemeenten, ondernemers en maatschappelijk middenveld van deze regio. GS achten zich in dit gebied uitdrukkelijk medeverantwoordelijk voor het proces.

Leidse regio

De regio ziet een aantal grote ontwikkelingen op zich afkomen: een duurzaamheidsopgave, een voortgaande druk op het stedelijk gebied, een opgave voortkomend uit vergrijzing en vitaliteit en

verdere versterking van de regio Amsterdam en de regio Rotterdam/Den Haag. In de Leidse regio werken de gemeenten Leiden, Oegstgeest, Leiderdorp, Zoeterwoude en ook Voorschoten op een groot aantal terreinen samen en hebben ze voor de opgaven in gezamenlijkheid visies en plannen ontwikkeld. Samen werken ze op de terreinen van Openbare Orde en Veiligheid, Zorg en Welzijn, Economie (Economische agenda Leidse regio 2020 Kennis & Werk 071), Werk en Onderwijs, Ruimtelijke Ordening, Verkeer en Vervoer (LAB071 Leidse agglomeratie bereikbaar), Milieu, Beheer openbare ruimte, bedrijfsvoering en dienstverlening (Servicepunt071). Binnen dit gebied is er sprake van een congruente samenwerking. Begin oktober 2015 hebben de vijf gemeenten Elco Brinkman als voorzitter gevraagd voor de stuurgroep Toekomstvisie Leidse regio om alle reeds opgestelde visies en plannen voor deze regio (daarbij ook de diverse visies vanuit Holland Rijnland) samen te laten komen in een hernieuwde toekomstvisie voor de Leidse regio.

Najaar 2015 is de regio gestart met het opstellen van een omgevingsvisie 2040. Ook gemeenten van buiten de regio doen mee; zijnde Kaag en Braassem, Katwijk, Noordwijk, Teylingen en Wassenaar. Overigens werken de gemeenten ook aan een samenwerkingsagenda 2016 voor regio Holland Rijnland (economie, sociale domein en duurzame leefomgeving). De samenwerking in de Leidse regio groeit van "Leiden en de andere gemeenten" naar "samenwerking van alle gemeenten". Veel wordt bereikt door een intensieve constructieve samenwerking van Leiden en Leiderdorp ten behoeve van de regionale ontwikkeling. Tot 2014 waren Voorschoten en Oegstgeest gericht op samenwerking buiten de regio. Eind 2014 heeft Oegstgeest gekozen voor de Leidse regio en het nieuwe college van Voorschoten ziet een intensivering van de samenwerking met de Leidse regio. Zoeterwoude voelt zich ook een Groene-Hart-gemeente, maar heeft indertijd zelf gekozen om niet aan te sluiten bij de Rijnstreek.

Het gebied van Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude valt te beschouwen als een samenhangend agglomeratiegebied met belangrijke gedeelde opgaven en kansen. Diverse rapporten laten zien dat krachtige samenwerking in dit gebied nodig is. Installatie van de commissie Brinkman valt te zien als een verdere stap in de goede richting. Wij gaan er van uit dat de vijf gemeenten hun samenwerking nu verder gaan intensiveren en uitbouwen. Deze ontwikkeling willen wij vanuit de provincie actief ondersteunen.

Rijnstreek

De drie gemeenten in de Rijnstreek (Alphen aan den Rijn, Nieuwkoop en Kaag en Braassem) werken veel en intensief samen. De gemeenten zijn voornemens om gezamenlijk een omgevingsvisie op te stellen. Gezamenlijke opgaven liggen in de gedeelde Groene Hart-opgaven (o.a. bodemdaling en watersysteem, economische vitaliteit en verdere ontwikkeling groen en recreatie). Strategische opgaven worden opgepakt deels binnen Holland Rijnland en deels binnen het samenwerkingsverband van Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden (AGW). Deze drie gemeenten ontwikkelen – namens de bredere regio – een gezamenlijke aanpak op de terreinen economie, verkeer en vervoer en recreatie/water. GS zijn in gesprek met de regio om te kijken hoe de provincie en de regio elkaar hierbij kunnen versterken. Gezamenlijke prioriteitbepaling is daarvoor essentieel. GS hebben de regio gevraagd om te kijken welke gezamenlijke prioriteiten de regio heeft en waar mogelijkheden zijn voor samenwerking met de provincie. Binnen de samenwerking in Holland Rijnland is het overigens lastig dat de Rijnstreek niet deelneemt aan het investeringsfonds. Eén en ander hangt ook samen met de discussie over de toekomst van Holland Rijnland.

Midden-Holland

Na een aantal herindelingen bestaat Midden-Holland inmiddels uit vijf gemeenten (Gouda, Zuidplas, Krimpenerwaard, Bodegraven-Reeuwijk en Waddinxveen). De gemeenten vormen samen het

samenwerkingsverband Midden-Holland. Sinds dit jaar is het samenwerkingsverband meer als netwerk vorm gegeven en vindt de samenwerking plaats op vijf thema's (sociaal, infra, economie, groen en ruimte-wonen). Belangrijke opgaven voor deze regio zijn bodemdaling en herstructurering van het watersysteem, economisch vestigingsklimaat (incl. landbouw) en de reeds lang aanwezige Groene-Hart thema's (groen en recreatie). Mede n.a.v. het advies van commissie Hendriks organiseert de regio zich nu op meerdere schaalniveaus. Wij zien dat de regio hier stappen in zet – mede door een kleiner aantal gemeenten dat deelneemt aan de samenwerking – en beter wordt in het bepalen van gezamenlijke opgaven. Feit blijft dat de gemeenten in dit gebied een verschillende oriëntatie hebben en verschillende opgaven en problematieken kennen.

In deze regio zien wij als positieve ontwikkeling diverse initiatieven (zoals 'De kracht van de Krimpenerwaard II') van onderop. Juist in deze regio – centraal onderdeel van het Groene Hart – zijn er goede mogelijkheden voor bottom-up initiatieven.

Drechtsteden

De Maritieme Topregio is drager van de economische kracht van de Drechtsteden en geeft de regio haar identiteit. De maritieme sector kan worden benut als vliegwiel voor verdere economische ontwikkeling, waarbij cross-overs met andere sectoren en innovaties kunnen zorgen voor extra vitaliteit en verbreding van het economische profiel van de Drechtsteden. Om voldoende (hoger opgeleid) personeel te werven en vast te houden zal maritiem zich moeten herprofilen tot een schone, innovatieve en uitdagende sector. Tegelijkertijd is versterking van de sociaal-economische kracht een kernopgave. Parallele opgaven zijn het creëren van een aantrekkelijke woonomgeving, versterking van de bereikbaarheid, waterveiligheid en versteviging van bovenregionale samenwerking met o.a. MRDH, Brabant, Hoekse Waard en Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. De provincie en de Drechtsteden willen in het voorjaar 2016 afspraken maken over de realisatie van gezamenlijke doelen.

De samenwerking in Drechtstedenverband is in de loop der jaren steeds intensiever geworden en omvat naast uitvoering ook samenwerken op inhoud op de terreinen Economie, Fysiek en Sociaal. Het Drechtstedenmodel is uniek, in de zin dat er een Drechtraad is – met gewogen stemrecht - die kaderstellend is en de uitvoering door het Drechtstedenbestuur controleert. Op deze wijze wordt de verregaande mate van samenwerking enigermate voorzien van democratische legitimatie. Dat is vooral van belang, omdat de samenwerking in de Drechtsteden steeds meer een strategische en daarmee politiek-inhoudelijke invulling krijgt. Het Drechtstedenmodel knelt enigszins met de uitgangspunten van de Wgr. Er worden echter wel goede resultaten geboekt.

In november 2015 heeft de Drechtraad besloten dat Hardinxveld-Giessendam per 2018 kan toetreden tot de Drechtsteden. Omdat het tussentijds instappen van een gemeente een flinke organisatorische opgave is, wordt de toetreding pas per 2018 geëffectueerd. Naar aanleiding van deze kwestie rijst de vraag hoe de Drechtsteden hun toekomst zien: als een model dat open staat voor verdere uitbreidingen en dat de stad-land verbinding intern organiseert of als een congruent en compact agglomeratiemodel. Elke keuze die wordt gemaakt heeft ook betekenis voor de toekomstige verhoudingen op het niveau Zuid-Holland Zuid.

Goeree-Overflakkee

Sinds 2013 zijn de vier gemeenten op het eiland gefuseerd tot één gemeente Goeree-Overflakkee. De nieuwe gemeente pakt de taken en opgaven goed op en werkt daarbij samen met de provincie. Het succesvolle IRP Goeree-Overflakkee heeft voor een grote stimulans gezorgd. Verder profileert de gemeente Goeree-Overflakkee zich sinds de fusie als één eiland naar omliggende regio's en de

provincie toe als hét eiland voor duurzaamheid en innovatie. Zo wordt er al geëxperimenteerd met de getijdencentrale Brouwersdam en bussen die rijden op waterstof. Als gefuseerde gemeente is de regionale invloed toegenomen. Goeree-Overflakkee is een middelgrote speler geworden in relatie tot de gemeente Rotterdam en de regio Drechtsteden. Er is geen beleidsconcurrentie meer op de gebieden werkgelegenheid, wonen, bedrijventerreinen. Sturen op voorzieningenverdeling is hierdoor vergemakkelijkt. Bij de inwoners, ondernemers en instellingen overheerst een gevoel dat het een goed besluit is geweest. Men ziet de voordelen.

Voorne-Putten

De identiteit van Voorne-Putten wordt bepaald door het contrast tussen het rustige eiland en het havenindustriële complex aan de noordrand van het gebied. Hellevoetsluis en Nissewaard waren vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw groeikernen voor werknemers in de Rotterdamse haven. Als gevolg daarvan is er nu sprake van een eenzijdige bevolkingssamenstelling, vergrijzing en een weinig gevarieerd woningaanbod. Door robotisering in de haven daalt de werkgelegenheid en neemt vooral de vraag naar lager en middelbaar opgeleid personeel af. Tegelijkertijd zorgt de haven voor forse verkeersstromen, die de bereikbaarheid van Voorne-Putten negatief beïnvloeden.

Om te voorkomen dat Voorne-Putten in een neerwaartse spiraal terecht komt, zullen de gemeenten de woningvoorraad moeten herstructureren en gezamenlijk moeten zorgen voor aantrekkelijke woonmilieus met voldoende voorzieningen. Nissewaard wil een complete stad zijn, maar zal zich door de nabijheid van Rotterdam moeten afvragen wat daarvoor de noodzakelijke elementen zijn.

De gedeelde maatschappelijke opgaven waarmee het gebied in de komende jaren zal worden geconfronteerd vereisen gezamenlijk optrekken en een heldere strategische positiebepaling, o.a. binnen de MRDH, de zuidelijke Randstad en andere relevante relaties. Steeds is daarbij het dilemma aan de orde – zowel nu als op lange termijn – of deze slagkracht ligt op het niveau van Voorne-Putten als geheel of van twee te onderscheiden gebieden.

De fusie van Bernisse en Spijkenisse tot de nieuwe gemeente Nissewaard per 2015 en de intentie van Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne om verregaand ambtelijk samen te werken, worden positief gewaardeerd. Mogelijk is dit laatste ook de opmaat voor intensievere bestuurlijke samenwerking. Cruciaal is de vraag of de gemeenten de komende tijd aannemelijk kunnen maken, dat zij tijdig op de belangrijkste thema's een gezamenlijke visie kunnen ontwikkelen en realiseren. Wanneer zij daar niet in slagen kan dat voor de provincie reden zijn om de regie te nemen op een bestuurlijke heroriëntatie.

Rotterdam en omgeving

De gemeenten in de regio Rotterdam werken op diverse thema's samen. De lange samenwerkingstraditie heeft er voor gezorgd dat de regio veelal gezamenlijk optreedt. Binnen de MRDH wordt door alle gemeenten samengewerkt op de terreinen van verkeer en vervoer en economisch vestigingsklimaat. Het private initiatief om de World Expo in 2025 naar Rotterdam te halen zorgt voor een verdere versterking en binding in deze en bredere regio van de Zuidelijke Randstad. Gedeputeerde Staten hebben commitment uitgesproken voor het naar Rotterdam halen van de World Expo in 2025.

BAR (Barendrecht/Albrandswaard/Ridderkerk)

De gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk vormen een overgangsgebied van het stedelijke Rotterdamse naar de Drechtsteden en de Hoeksche Waard. De gemeenten delen daarmee de opgaven om vanuit hun zelfstandigheid de economie, ruimte en infrastructuur hierop te laten aansluiten om zo een aantrekkelijke woonomgeving en voorzieningenniveau te realiseren. Sinds 2014 zijn de ambtelijke organisaties van de gemeenten gefuseerd tot één BAR-organisatie. Continuïteit en

kwaliteit van dienstverlening stonden onder druk vanwege de veranderende rol van de overheid en de decentralisaties. De gemeenten wilden gelet op de eigenheid van de gemeenten niet werken naar een fusie. Daarnaast is doel van de samenwerking een sterkere positie in de regio en binnen de MRDH. De BAR-samenwerking wordt momenteel geëvalueerd. De provincie subsidieert deze evaluatie.

Capelle a/d IJssel en Krimpen a/d IJssel

Capelle aan den IJssel en Krimpen aan den IJssel vormen een bijzonder snelle overgang tussen de stad en het platteland. Enerzijds de relatie, verbinding en gedeelde problematiek van de stad rondom bereikbaarheid, kantorenleegstand, armoede, en anderzijds de gedeelde problematiek met Zuidplas en Krimpenerwaard rondom bodemdaling e.d.. De samenwerking tussen Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Zuidplas is geïntensiveerd op de thema's economie, arbeidsmarkt, bedrijfsvoering en ICT. De intensivering van de samenwerking tussen Krimpen aan den IJssel en Capelle aan den IJssel is mede gefinancierd door de provincie.

NWN (Vlaardingen/Schiedam/Maassluis)

De 'Nieuwe Waterweg Noord' gemeenten Maassluis, Schiedam en Vlaardingen streven naar versterking van hun economische positie. De gemeenten delen de opgaven op het gebied van bereikbaarheid, groen en economie. Zij opereren als eenheid op deze onderwerpen richting provincie en rijk. Actueel hierin is de aanleg van de A4 door Midden-Delfland en de Blankenburgtunnel. Verder delen Schiedam en Vlaardingen veel sociale problematiek met Rotterdam en kampt Schiedam met veel winkelleegstand. De gemeenten werken veel samen op het gebied van dienstverlening en bedrijfsvoering, bijvoorbeeld op WMO, Participatie en ICT. De samenwerking wordt steeds verder opgezocht en uitgebouwd, maar een fusie is niet aan de orde. Betere regionale samenwerking en krachtenbundeling kan de economische positie versterken o.a. binnen de MRDH. Eind 2015 wordt verder verkend op welke thema's de gemeenten nog meer willen samenwerken.

Den Haag en omgeving

Na beëindiging van de samenwerking binnen het Stadsgewest Haaglanden is er enerzijds de gegroeide samenwerking van gemeenten op het niveau van de MRDH voor economie en mobiliteit, anderzijds voortzetting en vorming van samenwerking op een lager schaalniveau voor andere taken. De samenwerking in het sociale domein- zorg en participatie en jeugdzorg- is voortgezet op het voormalig Haaglanden niveau. Ook de programmering van woningbouw wordt nog op dat niveau afgestemd. Voor Den Haag en de overige regiogemeenten wordt op MRDH niveau een start gemaakt met afstemming op onder kantoren, bedrijventerreinen en detailhandel. Er worden door de MRDH stappen gezet tot (gezamenlijke) beleidsontwikkeling. Gelet op de heterogeniteit en grootte van het gebied is dit een forse ambitie.

De relatie tussen de gemeenten in dit gebied is de afgelopen jaren door de goede samenwerking in het Stadsgewest, mede door een gezamenlijk urgentiebesef, sterk verbeterd. Ook in de nieuw te vormen netwerken zal veel aandacht moeten uitgaan naar de relatie tussen centrumstad en regio, tussen bestuurders en raden.

Rijswijk/Delft/Midden-Delfland/Westland

De vier gemeenten zien voor sommige opgaven kansen op schaalniveau MRDH en voor andere opgaven juist samenwerking met buurgemeenten. Er is geen natuurlijke gegroeide samenhang. Gelegen tussen de twee grote steden is de gezamenlijke opgave de economische activiteiten als de Greenport en het Hof van Holland en de kennisstad te behouden en te ontwikkelen en daarmee van toegevoegde waarde te zijn in de metropoolregio. Het innovatiepotentieel van dit gebied is zeer hoog.

Delft, Midden-Delfland, Westland, Rijswijk en Den Haag werken samen met betrekking tot de decentralisaties zorg en participatie. Jeugdzorg, woon-, kantoor- en detailhandelvisies vindt plaats op voormalig Haaglanden niveau. Ook Lansingerland sluit hierbij aan voor (een deel van) de decentralisaties. Delft en Rijswijk zijn sterk op elkaar georiënteerd. Voor de internationale concurrentiepositie van de tuinbouw in Westland-Oostland is modernisering en verduurzaming van deze sector noodzakelijk. In een Strategische Agenda Greenport Westland-Oostland wil men met partijen een gedeelde uitvoeringsstrategie verkrijgen voor het versterken van het gebied Westland met daarbij behorende keuzes voor een winstgevende, innovatieve, bereikbare en duurzame tuinbouwsector. De gemeente Westland laat na de fusie zien dat ondanks de schaalvergroting de identiteit van de kernen bewaard is gebleven; tegelijkertijd is de toegevoegde waarde binnen de metropool versterkt.

De afgelopen jaren heeft Midden-Delfland toenadering gezocht tot Vlaardingen, Schiedam en Maassluis. In het rapport "Onderzoek naar regionale samenwerking" van april 2013 is geconcludeerd dat samenwerking met Delft en Westland meer voor de hand ligt. De gemeente kan zich goed positioneren als groene gemeente in het stedelijk gebied. Het concept van Cittaslow waarmee ze zich profileren past hier goed bij.

De adviesgroep "Delft Herstelt" ("Deetman") is aangesteld voor een advies voor het financieel herstel van Delft en een visie op de toekomst van Delft (verwacht december 2015). De kernopgaven ontplooiing van de economie, een evenwichtig opgebouwde en aantrekkelijke stad in de regio en de regionale samenhang krijgen hierin een belangrijke plek. De provincie draagt in het kader van dit proces inhoudelijk materiaal aan.

Zoetermeer/Pijnacker-Nootdorp/Lansingerland

Een gezamenlijk opgave van de gemeenten Zoetermeer, Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp is het verbeteren van de bereikbaarheid via het openbaar vervoer (onder meer Bleizo). De aansluiting van het onderwijsaanbod op de arbeidsmarkt en een gezamenlijke aanpak voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt vormen tevens een uitdaging. Daarnaast wil men diverse groengebieden in het gebied verbinden. Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland hebben samen een opgave in het doorontwikkelen van de glastuinbouwsector.

De gemeenten Zoetermeer, Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland hebben blijkens de SWOT analyse, zoals deze recent door deze drie gemeenten is uitgevoerd, geen natuurlijke (vanuit de cultuurhistorie) gegroeide samenhang. Ook de inwoners zijn op verschillende steden georiënteerd. De SWOT analyse gaf dan ook aan dat het niet voor de hand ligt om te werken aan een intensivering van de samenwerking. De drie gemeenten hebben nu dan ook geen exclusieve samenwerking op dit niveau georganiseerd. Zij werken samen in het grotere MRDH-verband.

Leidschendam-Voorburg/Wassenaar/Voorschoten

Wassenaar en Voorschoten werken zowel ambtelijk als bestuurlijk samen. Dit heeft begin 2013 geleid tot het samenvoegen van de ambtelijke organisaties, welke zijn ondergebracht in de werkorganisatie Duivenvoorde. In de vorige bestuursperiode (2010-2014) is ook de samenwerking tussen Leidschendam-Voorburg, Voorschoten en Wassenaar geïntensiveerd. Dit heeft geleid tot een gezamenlijke sociale dienst en samenwerking ten aanzien van de drie decentralisaties. Ook hebben de drie gemeenten een gezamenlijke profilering opgesteld (groene woonsteden aan de rand van Den Haag), welke ook per brief is gedeeld met de provincie.